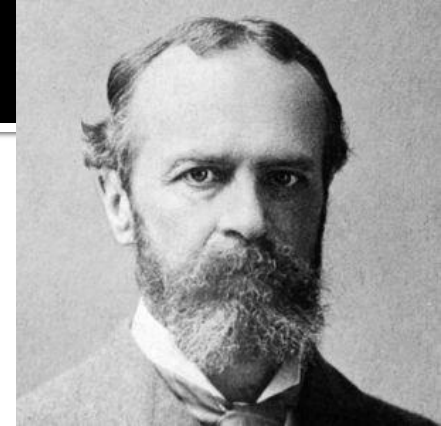

Rozvoj funkcionalizmu v psychológii

História psychológie

Psychológia v USA: W. James (1842 - 1910)

- zakladateľ filozofie **pragmatizmu**
- **pravda a pravdivosť** – pravdivé je to, čo je uznané ako praktické a vedúce k cieľu
- prezentoval centrálnu tému funkcionalizmu: **funkciou vedomia je viesť nás k adaptácii na prostredie** – nutnosť k prežitiu
- pristupoval k Ψ **ako k biologickej vede**: vedomé procesy sú aktivity organizmu

Psychológia v USA: W. James (1842 - 1910)

- Princípy psychológie (1890)
- Ψ ako veda o mentálnom živote, a to tak o jeho fenoménoch, tak aj o jeho podmienkach
- kritizoval Wundta za rozdelenie vedomia na elementy
- **vedomie je prúd** premenlivých stavov, nie je pospájané z elementov, ale „plynie“, je to celková skúsenosť
- ľudia sú schopní venovať **pozornosť** (sústredenie vedomia) len malej časti sveta podľa **dôležitosti**

- vedomé (úmyselné) rozhodnutia a nevedomé (mimovoľné) **návyky**
  - tendencia k automatizácii bežných aktivít → uvoľnenie priestoru pre vyššie duševné schopnosti

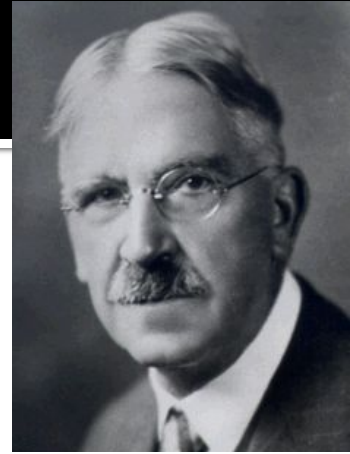
Psychológia v USA: W. James (1842 - 1910)

- **inštinkty** – schopnosť konať smerujúca k cieľu bez skúsenosti s príslušným konaním, špecificky ľudské napr. vokalizácia malých detí, imitácia, žiarlivosť, bojovnosť, lovecký inštinkt, strach z vysokých či tmavých miest, rodičovská láska...
- veľká časť ľudského správania je regulovaná inštinktmi a návykmi
- **ja poznávajúce („I“)** a **ja poznávané („me“)**
- ja poznávané – 3 zložky: **materiálna, sociálna, duchovná**

Psychológia v USA: W. James (1842 - 1910)

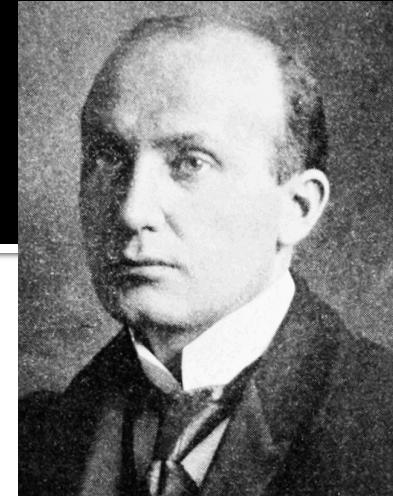
- **James-Langeova teória emócií** – predpoklad „sme smutní, pretože plačeme“
- *Druhy náboženskej skúsenosti* (1902) - osobné náboženské city, skutky, skúsenosti ľudí v ich osamotenosti
  - náboženstvo dáva ľuďom pokoj, mravnú rovnováhu...
  - má korene v **mystických stavoch vedomia** – 4 základné znaky: nedajú sa vystihnúť slovami, noetická kvalita, pominuteľnosť, pasivita
- z Jamesovho diela čerpal americký funkcionalizmus a behaviorizmus (teória návykov), za svojho predchodcu ho pokladajú predstavitelia transpersonálnej a evolučnej Ψ

Chicagská škola – J. Dewey (1859 - 1952)

- **Koncept reflexívneho oblúku v psychológii** – obranná reakcia dieťaťa na popálenie plameňom sviečky
  - reakcia ako súčasť adaptácie, nereaguje čisto reflexívne, ale na úrovni vedomia → skúsenosť
- **význam praktickej činnosti**
  - ľudia vďaka jazykovo vštepovým usudzovacím návykom chápu neurčité situácie stále určitejšie
  - myšlienky sprostredkované jazykom sú prostriedok, umožňujúci adaptáciu na prostredie
- **Demokracia a výchova (1916)**
  - → hl. pedagogické heslo: „uč sa činom“

Kolumbijská univerzita – R. S. Woodworth (1869 - 1962)

- 1902 - experiment: transfer schopností z jednej aktivity na inú
- *Psychológia: Štúdium mentálneho života* (1921) - základná učebnica Ψ pre celé generácie
- v jej 2. vydaní (1929) výraz **S-O-R** (**Stimul-Organizmus-Reakcia**) - ako znak funkcionalistického prístupu k Ψ a ako zdôraznenie odlišnosti od striktne S-R behavioristov
- *Experimentálna psychológia* (1938) - nemenej slávna

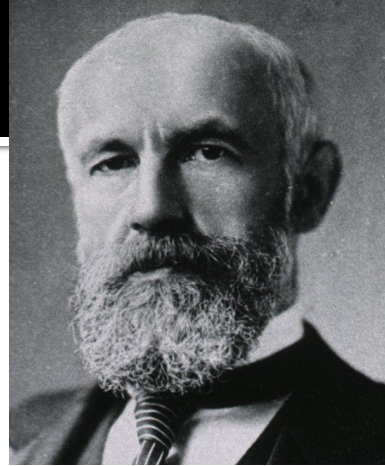
Aplikovaná psychológia – odkaz funkcionalizmu

Aplikovaná psychológia – odkaz funkcionalizmu

- funkcionalizmus svojim praktickým zameraním podnietil vznik aplikovaných odborov
- na začiatku 20.stor. sa Ψ v USA začala aplikovať v školách, podnikoch, reklamných agentúrach, súdoch, detských poradenských klinikách a centrách mentálneho zdravia

G. S. Hall (1844 - 1924) - evolúcia ako rámec ľudského vývinu

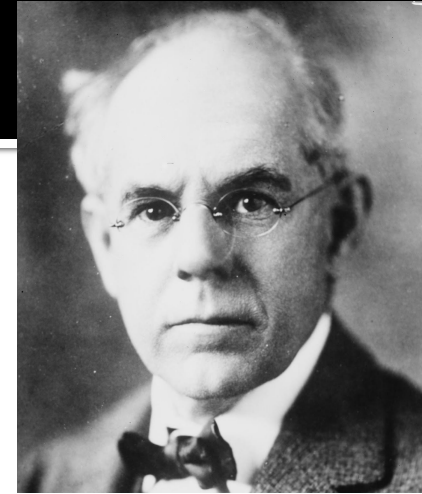

- predstaviteľ funkcionalizmu vďaka záujmu o aplikáciu psycho. poznatkov do praktického života
- 1887 - Univerzita Johna Hopkinsa - založil 1. psychologické laboratórium v USA
- založil 1. psychologický časopis *American Journal of Psychology* a aj ďalšie časopisy - *Journal of Genetic Psychology* (súčasný názov) a *Journal of Applied Psychology*
- označovaný ako „Darwin mysle“ – záujem o vývin ľudí, zvierat a problémy adaptácie
- detstvo považoval za jadro Ψ

G. S. Hall (1844 - 1924) - evolúcia ako rámec ľudského vývinu

- ovplyvnený Darwinom a jeho žiakom E. Haeckelom, autorom tzv. **biogenetického zákona (rekapitulačná hypotéza)** – ontogenéza je rekapitulácia fylogenézy
- podľa Halla ontogenéza je rekapituláciou antropogenézy
- *Adolescencia* (1904) - psychológia adolescencie v rôznych kontextoch
  - dieťa je malý divoch, potrebuje uspokojiť svoje primitívne popudy, aby prešlo na vyššiu vývinovú úroveň
  - adolescencia ako nové zrodzenie, v ktorom sa formujú vyššie, úplne ľudské vlastnosti
- *Senescencia* (1922) – starnutie, prvá práca venovaná geriatrickým otázkam psychologickej povahy

Mentálne testovanie – J. McKeen Cattel (1860 - 1944)

- zdôrazňoval kvantifikáciu, vyvíjal **mentálne testy** na meranie individuálnych rozdielov
- v 1894 začal vydávať *Psychological Review* s J. M. Baldwinom a týždenník *Science*, ktorý sa stal oficiálnym časopisom *American Association for the Advancement of Science*, a aj mesačník *Scientific Monthly* a týždenník *School and Society*
- v 1906 začal sériu prác bibliografií *American Men of Sciences* a *Leaders in Education*.
- bol skôr spojovateľ medzi Ψ a inými vedami
- stal sa vyslancom Ψ

Mentálne testovanie – J. McKeen Cattel (1860 - 1944)

- v článku v roku 1890 zaviedol termín **mentálne testy** – testy poznávacích schopností
- testová batéria - veľmi jednoduché metódy k zisťovaniu **úrovne senzorických a motorických schopností**, išlo o
  1. Dynamometrický tlak (sila stisku ruky)
  2. Rýchlosť pohybu
  3. Oblasti senzitivity (vzdialenosť medzi 2 bodmi na koži)
  4. Tlak spôsobujúci bolesť
  5. Najmenší rozlíšiteľný rozdiel vo váhe dvoch drevených závaží
  6. Reakčný čas na zvuk
  7. Čas pre pomenovanie farebných podnetov
  8. Rozdelenie 50 cm úsečky na dve polovice
  9. Odhad trvania časového intervalu 10 sekúnd
  10. Počet písmen zopakovaných po jednom počutí
- dal 50 študentom, vypočítal koreláciu medzi testovým skóre a študijnými výsledkami, výsledné korelácie nízke → testy senzorických schopností neumožňujú predikciu študijných výsledkov či kognitívnych schopností, sú pre meranie inteligencie nevhodné!

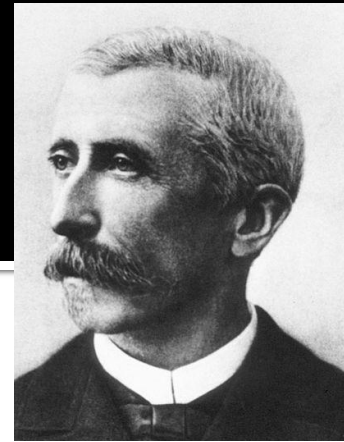
Ďalšie oblasti aplikovanej psychológie

- H. Münsterberg (1863 - 1916) - rozvoj **aplikovanej Ψ** , ako jeden z prvých používal tento termín
  - aplikovaná Ψ ako nezávislá experimentálna veda, ktorá bude mať k všeobecnej experimentálnej Ψ podobný vzťah ako inžinierstvo k fyzike
- prispel k rozvoju forénznej, klinickej a priemyslovej Ψ , personalistiky, Ψ reklamy, zaujímal sa o psychologické aspekty filmového umenia

Francúzska psychológia

T. A. Ribot (1839 – 1916)

- *Choroby osobnosti* (1885)
  - abnormálne správanie ako prejav dezintegrácie normálnej integrovanej osobnosti
- študoval tvorivú činnosť, 4 fázy: stanovenie problému, inkubácia, iluminácia, overenie
- *Choroby pamäti* (1881)
  - spomienky najčerstvejšie, najzložitejšie a bez emočného významu sa strácajú z pamäti ľahšie ako spomienky dávne, jednoduché a emočne nabité

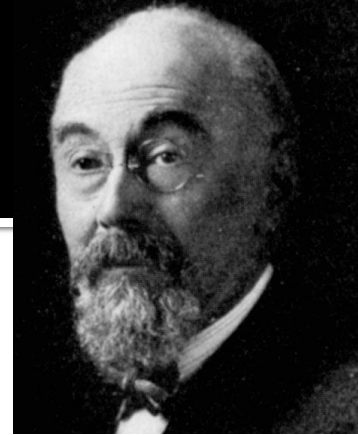

J. M. Charcot (1825 - 1893)

- **hystéria** ako fyziologické ochorenie nervového systému
- podobnosť medzi príznakmi hystérie a stavmi navodenými hypnózou
- pomocou **hypnózy** odstránil/navodil symptómy
- 3 hypnotické stavy: **letargia, katalepsia, somnambulizmus**
- tieto stavy je vraj možné pozorovať len u osôb s hystériou

- H. M. Bernheim – je možné ich navodiť v podstate u každého, závisí od sugestibility

P. M. F. Janet (1859 - 1947)

- rôzne funkcie mysle sa vyvinuli v priebehu fylogenézy aj ontogenézy
  - nižšie automatizmy
  - vyššie psychické funkcie
  - u osôb s psychickými poruchami dominujú automatizmy
-
- 1. sa pokúsil psychologicky vysvetliť hystériu, hl. príčina - **traumatické spomienky**
  - ich zabúdanie pomocou **disociácie vedomia** - odlúčenie do podvedomia, naďalej sú v mysli → vznik chorobných príznakov
  - mnohé jeho myšlienky rozpracoval Freud

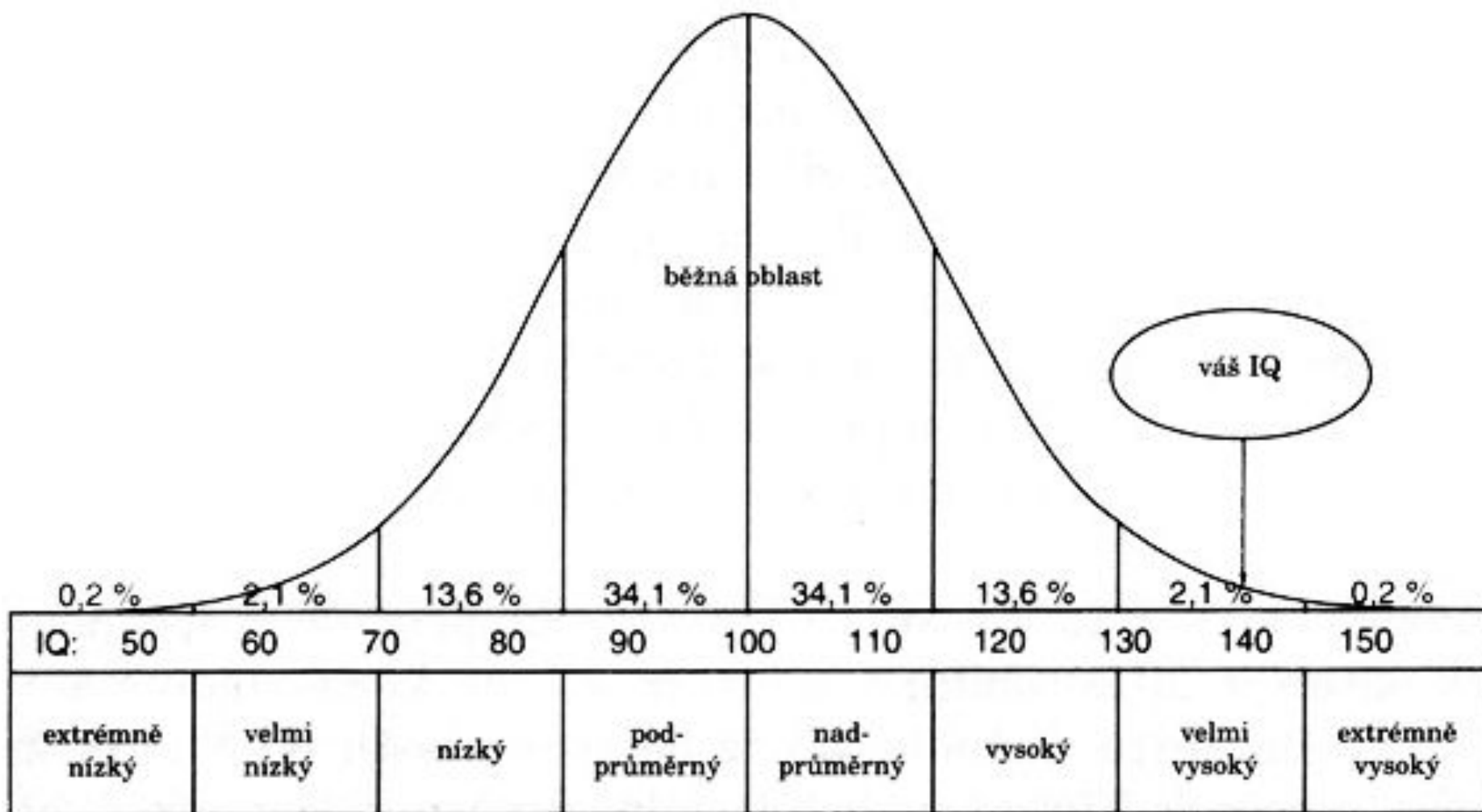
Meranie intelektu: A. Binet (1857 - 1911) a T. Simon (1873 - 1962)

- Binet - vývin myslenia svojich 2 dcér, jednoduché skúšky
- poňatie inteligencie a jej merania odlišné od Galtona
- intelekt - schopnosť dobre usudzovať, chápať a zdôvodňovať
- so spolupracovníkom Simonom - **testy inteligencie pre deti** (1905) - zložité kognitívne úlohy
- subtesty radené podľa veku od 3 do 15 rokov
- pre každý rok bola testová batéria, ktorú by malo priemerne inteligentné dieťa príslušného veku zvládnuť
- intelektovú vyspelosť určovali ako **rozdiel** medzi **mentálnym vekom** a **chronologickým vekom**

IQ - W. Stern (1871 – 1938)

- Binet, Simon určovali nepresne intelekt
- napr. 10-ročné dieťa, ktoré je mentálne oneskorené o jeden rok, zaostáva omnoho menej ako 3-ročné dieťa s ročným oneskorením
- 1912 - presnejšie meradlo intelektu – **intelligenčný kvocient = podiel mentálneho a chronologického veku**, na návrh L. Termana sa začal **násobiť číslom 100**
- neskôr skúmanie ako je inteligencia rozložená v populácie určitého veku či vekového rozpätia
- vo väčšine testov inteligencie pre dospelých sa v súčasnosti využíva tzv. **deviačné IQ** založené na **normálnej distribúcii = Gaussova krivka**

Gaussova krivka

...d'akujem za pozornost'

„Najväčším objavom mojej generácie je skutočnosť, že ľudská bytosť môže svoj život pozmeniť tým, že k nemu zmení prístup.“

W. James